

2005-11-18
PM

Ang. digitalisering av radio i Sverige

I anslutning till ett kommande beslut om digitalisering av radion måste uppmärksammas de allvarligt grundande tveksamheter som nu råder ifråga om det sedan tio år etablerade DAB-systemet (Eureka 147 DAB). Detta måste ställas i ljuset av den nu snabba utvecklingen av modernare och mer transparenta system¹ som innebär att nuvarande AM- och FM-band kan digitaliseras samtidigt som analoga sändningar fortgår.

I skrivelse som inkommit från Sveriges Radio AB till utbildnings- och kulturdepartementet 2005-08-12 framhålls att de alternativ till DAB som finns är Internet, DVB-T, DVB-H och 3G. Dessa uppfyller enligt SR inte radiomediets särskilda behov. Det är anmärkningsvärt att SR av någon anledning här har utelämnat DRM (Digital Radio Mondiale). SR vet naturligtvis att man sedan länge själv – Radio Sweden - sänder DRM via Radio Netherlands och Radio Canada liksom på prov över Sölvesborgssändaren. Här handlar det om kortvåg och mellanvåg.

Av avgörande betydelse är dock den digitalisering som nu kommer att ske på FM-bandet. Tekniskt sett är redan DRM+ utvecklat till cirka 85 % och provsändningar inleds 2007. Intressenterna bakom DRM pressas nu också av en ganska aggressiv global marknadsföring av det konkurrerande amerikanska systemet för digitalisering av AM- och FM-bandet; HD Radio (eller tidigare mer känt som IBOC) bl.a. i Latinamerika, Nya Zeeland och Schweiz.

DAB är fortfarande är teknik som håller hög tekniskt kvalitet, samtidigt som DRM och HD Radio har förbättrats i syfte att nå samma standard. Det DAB har emot sig är att man måste skapa en helt ny frekvensstruktur som också syftar till att i framtiden ersätta FM-bandet 87,5-108 MHz. Men den nu starka internationella dynamiken med modernisering genom digitalisering av befintliga frekvensstrukturer på AM- och FM-området är det inte sannolikt att FM-bandet kommer att skrotas. Därmed riskerar SR att, om man överger ett framtida digitalt FM-band, hamna i ett slags isolat.

I detta sammanhang skall också uppmärksammas den skrivelse som 2005-10-27 inkommit till regeringskansliet från Radiobranschen RAB AB. Här handlar de facto om rikstäckande kommersiella radiokanaler och inte de behov som finns för *lokalt förankrade* lokalradiostationer. DAB-systemet kräver nämligen att alla aktörer samsas i samma sändarsystem. Detta kommer i praktiken att innebära att samtliga måste anlita Teracom och samma sändare över hela landet.

Det kommer således att bli tekniskt och ekonomiskt omöjligt för en lokalt förankrad radiostation, vare sig den drivs kommersiellt eller som närradio, att sätta upp en egen sändare och antenn. Det är svårt att se hur fem närradioföreningar med hundratalet sändningstillstånd

---

¹ Transparent system innebär att såväl sändarorganisationen som lyssnarna arbetar i en bekant frekvensmiljö nämligen FM-bandet. Har studentradion i all år alltid sänt på 95,3 MHz så fortsätter man med det även digitalt.

och sex sändareplatser i Stockholms kommun skall kunna enas om att bygga upp och finansiera en egen central DAB-sändare. Ännu mindre hur man skall klara detta utanför de tre storstadsområden där det endast finns en närradiofrekvens per kommun. Man bör här också analysera förutsättningarna för de få återstående lokalt förankrade kommersiella radiostationerna (utanför sfärerna SBS/Bonnier och MTG/NRJ). I sammanhanget skall noteras att nuvarande DAB-nätet inte är nedbrytbart i lokala områden utan har liksom motsvarande marksänd digital-tv *regional* räckvidd (ett eller flera län) som minsta sändningsområde.

Att fösa samman alla radioaktörer i samma sändarsystem är *en mycket allvarlig försämring ur beredskapssynpunkt*. Dessutom innebär en koncentration en återgång till den tidigare monopolliknande situationen, som bröts när närradion fick rätt att själv äga och driva sändare. Ett argument mot detta kan vara att Teracom de facto inte har monopol på DAB, men Sverige torde vara en alltför begränsad marknad för att kommersiell konkurrens på sändarområdet skall bli lönsam. Det bör också noteras att Teracom på 90-talet upplevde de ideella kunderna d.v.s. organisationerna bakom närradion som en affärsmässig belastning (svårt att alltid få betalt för sändartjänsterna) och avyttrade den delen av sin verksamhet till annat företag (Darub AB). De ideella organisationerna, i synnerhet de med verksamhet på invandrarspråk, har inte mer pengar idag.

I kulturdepartementets utredningsrapport "Öppna radion och televisionen" berördes delvis dessa frågor, men kunde inte följas upp mer än delvis. Under kartläggnings- och analysarbetet inledande skede hölls nära kontakter med Digitalradiokommittén. Denna ansåg att närradion fortsättningsvis skulle finnas kvar vid en digitalisering. Man ansåg sig dock inte ha tid och resurser att närmare gå in på detta eftersom arbetet med slutbetänkandet nästan var klart och man förutsatte också att utredningsarbetet med den icke-kommersiella lokala radion skulle ta sig an frågan. Tyvärr hann denna del av arbetet aldrig slutföras eftersom kunskaperna om de alternativa digitala teknikerna vid sidan av DAB blev mer kända under 2004. De var då inte känt att en europeisk variant av digitalt FM skulle lanseras i konkurrens till det redan etablerade amerikanska IBOC.

I ett kommande beslut om digital radio måste således hänsyn tas till den sannolika utvecklingen som innebär att FM-bandet digitaliseras i hela världen, på samma sätt som AM-bandet. FM-bandet kommer därmed inte att avvecklas. Man bör undvika att göra samma misstag som i början av 80-talet när Sverige blev det land som mest av alla avvecklade sitt AM-band. Dessa mellanvågsfrekvenser har nu blivit attraktiva för många privata och nationella aktörer för digitalisering. Här måste Sverige slå vakt om Sölvesborgssändaren 1179 kHz (liksom de återstående lågeffekts mellanvågsfrekvenser som kan användas för lokala sändningar). SR bör ges särskilda medel för att påskynda digitaliseringen av sina AM-sändningar på kort- och mellanvåg. DRM ger här både bättre hörbarhet och väsentligt lägre driftskostnader. En effektivisering av utlandssändningar bidrar till att stärka kris- och katastrofberedskapen för svenskar utomlands.

Sveriges Radio och Radiobranchen RAB AB har i sina offentliga framställningar *inte tagit hänsyn till det lokala perspektivet och demokratiskäl* liksom inte heller *beredskapsaspekter*. Ett beslut om digitalisering av radion måste också grunda sig på en fullständigt genomförd analys av vilken teknik som kan vara lämpligast för de aktörer som vill bedriva lokalt förankrad radioverksamhet vare sig det handlar om kommersiell lokalradio eller närradio. Kan ett sådant beslut inte tas nu bör *en särskild utredning om digitalisering av lokal radio* göras. Varken närradion eller den lokala kommersiella fristående radiostationerna har resurser att själv genomföra en sådan utredning utan här bör staten ta ansvaret för den del som Digitalradiokommittén inte hann med.